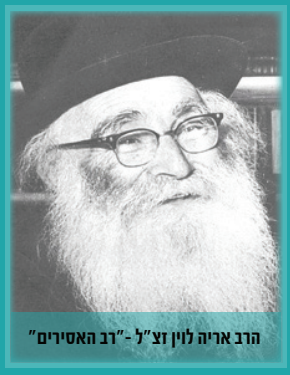
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

כ"ד שבט תשפ"א

גליון מספר 205

פרשת יתרו

דרך חיים

פרשתנו פותחת בפסוק "וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים" (שמות יח א), כותב רש"י במקום "מה שמועה שמע ובא? קריעת ים סוף ומלחמת עמלק". מה סיבת השאלה "מה שמועה שמע ובא?", הלא הכתוב אומר בפירוש שהוא שמע "את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים". ועוד יותר תמוהה התשובה "קריעת ים סוף ומלחמת עמלק" שהם אינם "כי הוציא ה' את ישראל ממצרים", אלא קרו רק לאחר מכן. עוד צריך להבין את הלשון "ומלחמת עמלק", הלא מסתמא פרעה לא התפעל מעצם המלחמה בעמלק כי אם מנצחון ישראל על עמלק בדרך ניסית, אם כן מדוע מודגשת דווקא המלחמה עצמה?

אומר המדרש (שמות רבה כז א) על פסוק זה "וישמע יתרו, הדא הוא דכתיב "רעך ורע אביך אל תעזוב" (משלי כז), "רעך"- זה הקדוש ברוך הוא, כמה דאת אמרת "למען אחי ורעי" (תהלים קכב), "ורע אביך"- זה אברהם שנאמר "זרע אברהם אוהבי" (ישעיה מא)". כאשר מדרשים מביאים את הלשון "הדא הוא דכתיב" הם מתכוונים לומר שישנו קשר בין הפסוק שעליו מובא המדרש לפסוק אחר שאותו מזכיר המדרש, כלומר רואים חכמים קשר בין שמיעת יתרו לפסוק "רעך ורע אביך אל תעזוב". ויש להתבונן מה הקשר בין הדברים.

יתרו היה חוקר ומלומד גדול, הוא חקר בדעתו בפילוסופיה האלהית כדי להגיע ולהשיג את הדרך הנכונה בעבודת האלהים. לאחר סיבוב גדול של חיפוש הוא מקבל את ה' אלהי ישראל. לאחר שיתרו חבר לעם ישראל מבקש ממנו משה כי יישאר עימם, אך יתרו מסרב ומכריע בדעתו לשוב לארצו. כשרש"י שואל "מה שמועה שמע ובא" אין הוא שואל מה שמע, אלא מה גרם ליתרו לעקור ממקומו ולפגוש את משה. הרי יתרו חקר בדעתו וגילה את ה' אלהי ישראל, מה לו ללכת לפגשם במדבר, הלא אין בכוונתו להישאר עם ישראל בהליכתם במדבר, אז מדוע לא נשאר במקומו. אלא ששמע יתרו על קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. לאחר קריעת ים סוף, שהיה מעמד של התעלות עבור כל עם ישראל- "ראתה שפחה על הים מה שלא ראו ישעיהו ויחזקאל (פסיקתא זוטרתי בשלח טו), "עולי הים כל אחד ואחד מראה באצבעו ואומר 'זה אלי ואנוהו'" (שמות רבה בשלח כג), נופל עם ישראל במדרגתו הרוחנית עד אשר עמלק יכול להגיע ולהילחם בהם, כדברי הפסוק "ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים" (שמות יז ח) - "על ידי שרפו ידיהם מן התורה ומן המצות" (ילקוט שמעוני בשלח רסא). יתרו רצה לבוא ולראות מקרוב מהו הדבר שמונע מעם ישראל להישאר בדרגה הגבוהה שלהם לאורך זמן. בפגישה עם משה רוצה יתרו לברר מה גורם לעם ישראל ליפול במהירות כה רבה מאיגרא רמא לבירא עמיקתא. לכן הסיבה לביאת יתרו היא

המשך בעמוד הבא

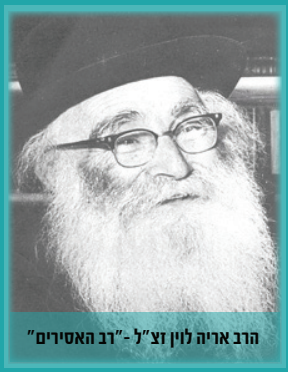
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

המלחמה בעמלק ולא הנצחון על עמלק.

יתרו בחכמתו הרמה הגיע להבנה שיש בורא ומנהיג לכל העולם. אך חשב יתרו בדעתו כי כעת יכול הוא לנוח על זרי הדפנה של השגה זו. כמטפס הרים ששואף להגיע לראש פסגת הר מסוים, במשך תקופה ארוכה הוא מתכונן לקראת המשימה הזו, וטורח בה בפועל תקופה ארוכה, ולבסוף זוכה הוא להגיע למטרתו. כך גם אדם שרוצה להשיג מקצוע מסוים, הוא לומד וטורח ולבסוף משיג את הדיפלומה, אבל בזה הוא סיים - הדיפלומה על הקיר. כך חשב גם יתרו, שלאחר החיפוש הרב שלו אחר דעת אלהים הוא יזכה להצביע על ה' באצבע ומשם הוא יכול לנוח. פתאום גילה יתרו שברוחניות אין הדבר כן, גם לאחר ההגעה לפסגה הוא יכול ליפול ברגע אחד מטה-מטה, אין 'על המקום דרוך' מבחינה רוחנית, ברוחניות תהליך ההעפלה הוא תהליך אינסופי עד סוף החיים. ואילו כאשר אדם מחליט לעצור מעלייתו מיד הוא נופל, כפי שלימדונו חכמינו ז"ל "אל תאמן בעצמך עד יום מותך" (אבות ב ד).

זוהי כוונת המדרש שחיבר את עניין הגעת יתרו לפסוק "רעך ורע אביך אל תעזוב". "רעך" זה הקב"ה, שהיה רעו של אברהם אבינו אשר גילה אותו ראשונה. לכן לימד אותנו הפסוק שהקשר בין אברהם והקב"ה היה קשר שצריך להקפיד בו על "אל תעזוב", כי בקלות ובשבריר שנייה הקשר הזה יכול להיפרם. הקשר האמוני של האדם עם אלוהיו הוא קשר יומיומי, בקריאת שמע פעמיים ביום, ערב ובוקר. כאשר אדם מגיע למדינה חדשה הוא מצהיר את אמונתו עם הגעתו ומשם והלאה הוא אזרח לכל דבר ועניין, לא כן הקשר בינינו ובין הקב"ה שקשר האמונה הוא קשר שצריך לחזקו ולהעמידו מידי יום ביומו.

האגלי טל מביא בהקדמת ספרו את לשון המשנה במסכת ברכות (א א) שלימדה שקריאת שמע היא משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן, ולמדה הגמרא שהכוונה שעת צאת הכוכבים. ההדגשה המיוחדת של החיבור בין קריאת שמע לאכילת תרומה בידי הכהנים מצריכה ביאור והרחבה. מביא האגלי טל את הסברו של אביו שאדם שנטמא וטבל נחשב 'טבול יום' עד אשר השמש תשקע ואז מתחיל יום חדש בו האדם טהור מתחילתו. כלומר היום הקודם בו הוא היה טמא כביכול נתלש מלוח ימות השנה של אותו האדם, ולכן אין לו אפשרות לאכול בתרומה הטהורה. ממילא מובן הקשר בין דין זה לקבלת עול מלכות שמיים שבקריאת שמע, ללמדנו שעול מלכות שמיים תקפה דווקא לזמנה קבלתה, אין קבלת עול מלכות שמיים של הבוקר שייכת לזו של הלילה ולהיפך, אלא עלינו לקבל בכל עת ורגע עול מלכות שמיים חדשה בטהרה.

לשם כך מגיע יתרו - ללמוד את הסוד הגדול של עבודת האלהים, העבודה המתמידה מידי יום ומידי שעה לעלות ממדרגה למדרגה ולא לעצור ולרדת חלילה אפילו לשעה אחת.

שבת שלום!

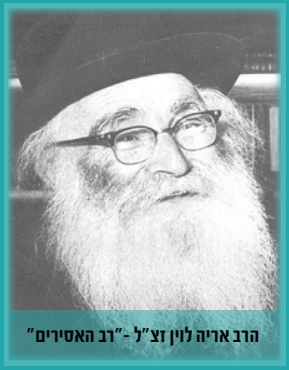
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

הנהלת המועצה הדתית בירושלים אשר ידעה על מצבו הכספי הדחוק של ר' אריה רצתה להיטיב עימו, ועל כן בשרוהו כי כללו אותו במסגרת של רבני שכונות העיר ובגין כך זכאי הוא לתשלום משכורת חודשים בסך חמישים לירות.

משקיבל ר' אריה את המכתב המצורף להמחאה הריץ מיד מכתב לרב שמואל הכהן וינגרטן, יו"ר המועצה הדתית בירושלים באותה תקופה, ובה כתב: "...תודות מאליפות למעלת כבודכם על מחשבתכם עליי לטובה וכוונתכם הרצויה. אמנם שקלתי בפלס מאזניים והתבוננתי והחלטתי כי אינני רשאי לקבל שום דבר בתור רב. הן רב ליי... וברוך הוא וברוך שמו כי פרנסתי לפי הרגלי באין לי שום מחסור דבר... ועל כן אני מחזיר ההמחאה למקומה...".

(צדיק יסוד עולם עמוד 111)

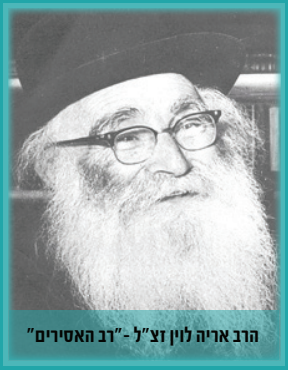
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

אדם שאוכל פרי שאינו ראוי לאכילה כלל, כגון ענבים שלא הבשילו ולו במעט אין מברך עליו שאינו בכלל ברכה. אמנם אם פרי זה הוא 'בוסר', הווה אומר שלא הגיע לגמר בישולו ונאכל רק בשעת הדחק, אינו מברך עליו "בורא פרי העץ", ונחלקו הפוסקים כיצד מברך עליו שלדעת הפרי מגדים ועוד פוסקים מברכים עליו "בורא פרי האדמה", כפי שפסק השולחן ערוך (אורח חיים רב ב) בדין ענבים בוסר. ולדעת החיי אדם (נא ז) והעוללות אפרים (שהביאו המשנה ברורה שם ס"ק יח) מברכים על פרי בוסר "שהכל נהיה בדברו", שכל מה שכתב השולחן ערוך לברך "בורא פרי האדמה" הוא דווקא בענבים ולא בשאר פירות בוסר. בשל כך ראוי במידת האפשר להימנע מלאכול פירות בוסר שלא להיכנס לספק ברכות, ולמעשה אם הגיע למצב בו זקוק לאכול פרי בוסר יברך "בורא פרי האדמה" כדעת השערי תשובה (רו ס"ק א). ואם טעה ובירך על פרי שכזה "בורא פרי העץ" יצא ידי חובתו בדיעבד ואינו צריך לחזור ולברך ברכה אחרת.

באם נגמר בישול הפרי לחלוטין מברך עליו את הברכה הראויה לו -"בורא פרי העץ". אמנם כתבו הפוסקים שהפירות שמצויים היום בשווקים הם בכלל פירות האילן, ואף אם עוד קשים, כיוון שנחשבים בכלל פירות וזקוקים למעט זמן או שמש בשביל לגמור בישולם, לכן אף אם יאכל אותם קשים יברך עליהם "בורא פרי העץ". מצוי פעמים רבות שבאשכול ענבים בשל ישנם מעט ענבים קטנים וחמוצים ביותר אשר ודאי הינם בגדר 'בוסר', ובכל זאת אין מייחדים להם ברכה והם בכלל ברכת "בורא פרי העץ".

בפירות מבושלים ומרוסקים יש אשר משתנית ברכתם מברכת "בורא פרי העץ" ל"שהכל". ההגדרה הראשונה והחשובה היא כיצד נוהגים לאכול מאכל זה, וממילא האם נטעתי אותו על דעת המצב החדש שלו. הווה אומר, פרי שמקובל לאכלו מבושל/מרוסק ולשם כך נטעו את אותו אילן - ברכתו "בורא פרי העץ" אף לאחר המיעוך או הבישול. ריסוק אשר גרם לאיבוד צורת הפרי לחלוטין, כרסק תפוחים וכדומה, משנה את ברכתו ל"שהכל", ואף שמקובל לאכלו מרוסק. אמנם ריסוק שאינו ריסוק גמור, כדוגמת מעיכת בננה ואבוקדו במזלג אינה משנה את ברכתם ומברכים עליהם "בורא פרי העץ". וכמובן שכל זה כשאוכל את הפרי בלבד, אך אם מערבו עם דברים אחרים יש שברכתו משתנה.

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | שלום לכבוד הרב,

האם מותר לקחת את הבת שלי לטיפול רפלקסולוגיה? קראתי באנציקלופדיה הלכתית רפואית (ח"ז עמוד 233 - רפלקסולוגיה) שהשיטה מטפלת בזרימת "כח חיים"/אנרגיה הנמצאת בכפות הרגליים, ושעניין זה קיים אצל אומות העולם הרבה שנים. האם אין חשש לכישוף, דרכי האמורי או כדומה?

תשובה | אין חשש כלל, כיון שאכן יש קשר בין כף הרגל לגוף באופן פיזיולוגי, עירוב הרצון להזרמת חיים כשהוא לא מכוון לכוחות חיצוניים אלא לכח הפועל באדם, כחלק אלוה ממעל, וכמאמרו של איוב מבשרי אחזה אלוה - אין בכך מניעה, וכיון שכך זה העיקר, לא חייש לכוונת המטפל.

שאלה | קראתי (ואינני זוכר איפה) שאין להשתמש בנעליים של נפטרים. האם יש גם איסור לתת נעליים במתנה שלא השתמשו בהם מסיבה כל שהיא (כמו קושי להלביש אותם או שלא מצאו חן יותר בעיני הקונה) אפילו אם הקונה השתמש בהם פעם או פעמיים?

תשובה | בספר חסידים (סי' תנד) נאמר שאין לנעול נעלים של מת: "ולא יעשה אדם צדקה בדבר שיש בו סכנה. לאחד ניתנו לו מנעלים של מת ורצה לתת אותם לעני אמרו לו "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט, יח) אלא תמכרם לנכרי שלא יבוא לידי סכנה שום יהודי ויתן המעות לעני, ע"כ".

יש האומרים שהסיבה לכך, כי אם ילבש את נעלי המת ביום יחלום בלילה מהרהורי היום, שהמת בא בלילה לקחת את נעליו, וחלום זה הוא סימן רע לחולם. ולפי זה האיסור הוא רק אם המת נעל נעליים אלו כשהוא נפטר, או בשעה שהוא היה חולה ומהחולי הזה הוא נפטר (אגרות משה יורה דעה חלק ג סימן קלג).

יש שמבארים שהחשש הוא שמוצרי עור יעבירו את המחלה שממנה נפטר האדם. ולפי זה כל החשש, אם הוא נעל אותם בשעת פטירתו. ורק אם הוא נפטר ממחלה ולא מסיבה טרגית אחרת. ויש שסברו שהחשש הוא מנעול נעליים מעור כיון שהבעל חיים היה אולי חולה, וזה כלל לא קשור לנעלים של נפטר (עיין נטעי גבריאל הלכות אבילות, וביביע אומר ח"ג חיו"ד סי' ה האריך בזה, והביא את דברי שו"ת עצי הלבנון (סימן מו) שנשאל על המנהג לחתוך נעליים של מת לחתיכות

המשך בעמוד הבא

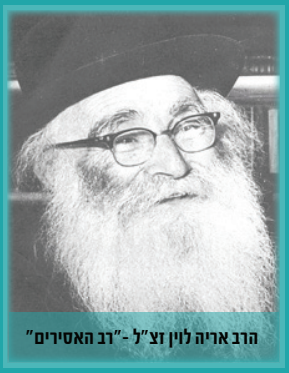
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

המשך תשובה

דקות, שעוקר איסור בל תשחית, הביא את דברי רבי יהודה החסיד וכתב שיש בהם טעות סופר, וצריך לומר "מנעלים של מתה", על פי הגמרא בחולין (צד.): לא ימכור אדם לחבירו סנדל של מתה (של עור בהמה שמתה מאליה. רש"י). מפני ב' דברים, אחד מפני שמתעהו, ואחד מפני הסכנה (רש"י: שמא מחמת נשיכת נחש מתה). ועיין גשר החיים (עמ' נח).

ובספר ציוני הלכה (עמוד תרכד) כתב בשם דודי זקני מרן הגרי"ש אלישיב, שעמותה או ארגון שמקבלים נעליים לחלקן אינם צריכים להודיע שזה נעליים של מת.

סיכומם של דברים, אם הנפטר ז"ל לא נעל אותם אלא פעם פעמיים, ולא נפטר איתם, אין מקום לחשש.